

Тематичний напрям 3. Інструменти фінансових ринків та роль фінансових посередників у сталому розвитку.

УДК 336.71:336.64

Сабліна Н. В.

к. е. н, доцент кафедри фінансів і кредиту Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ РИЗИКОМ БАНКУ ЯК ЧИННИК ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У сучасних умовах розвитку банківської системи України управління кредитним ризиком є одним із ключових факторів забезпечення фінансової безпеки банківських установ. Це зумовлено тим, що кредитні операції формують значну частку активів банків і водночас характеризуються високим рівнем ризиковості. Ефективність управління кредитним ризиком безпосередньо впливає на ліквідність, платоспроможність і фінансову стійкість банків.

Особливої актуальності ця проблема набула в умовах воєнного стану. Повномасштабна війна призвела до суттєвого зростання макроекономічної нестабільності, погіршення фінансового стану позичальників і, як наслідок, підвищення рівня кредитного ризику в банківській системі. У 2022 році спостерігалось значне зростання макроекономічних і кредитних ризиків, що було зумовлено загальною нестабільністю економічного середовища та зниженням ділової активності. Водночас банківська система змогла частково адаптуватися до нових умов завдяки ефективним антикризовим заходам [1].

Кредитний ризик є однією з базових категорій банківської діяльності та визначається як імовірність фінансових втрат банку внаслідок невиконання позичальником своїх зобов'язань. Проте сучасні дослідження трактують його ширше – як комплексне явище, що охоплює економічні, правові та організаційні аспекти функціонування банку [2].

Кредитний ризик проявляється у таких основних формах: неповернення основної суми кредиту; прострочення платежів; погіршення фінансового стану позичальника; знецінення застави; зниження вартості активів банку.

Важливою особливістю кредитного ризику є його взаємозв'язок з іншими видами банківських ризиків. Зокрема, зростання інфляційного, валютного або процентного ризику неминуче призводить до погіршення якості кредитного портфеля [2].

У структурі фінансової безпеки банку кредитний ризик займає центральне місце, оскільки саме він визначає якість активів та здатність банку протистояти кризовим явищам.

Для ефективного управління кредитним ризиком необхідною є його класифікація. У наукових дослідженнях виділяють такі основні види: ризик неповернення кредиту; ризик прострочення платежів; ризик забезпечення; ризик кредитоспроможності позичальника; діловий ризик. Окрім цього, кредитний ризик взаємодіє з макроекономічними факторами, що значно посилюються в умовах кризових явищ та воєнного стану. Зокрема, війна трансформує традиційний профіль кредитного ризику, роблячи його більш системним і менш прогнозованим.

Система управління кредитним ризиком є складовою загальної системи ризик-менеджменту банку та включає такі основні етапи: ідентифікація ризику; оцінювання ризику; прийняття управлінських рішень; моніторинг; контроль і мінімізація ризику. Ефективне управління кредитним ризиком передбачає дотримання принципів системності, комплексності, безперервності та адаптивності. Важливим є також розмежування управління ризиком на двох рівнях: індивідуальному (окремі кредити) та портфельному (кредитний портфель у цілому).

Сучасна практика банківського ризик-менеджменту передбачає використання різних методів оцінювання кредитного ризику, серед яких: статистичні методи; скорингові моделі; експертні оцінки; стрес-тестування; моделювання сценаріїв. Зокрема, метод Монте-Карло дозволяє моделювати

можливі сценарії втрат і визначати розподіл ризику, а модель Альтмана дає змогу оцінити ймовірність банкрутства позичальника [3]. Нормативною основою оцінювання кредитного ризику в Україні є положення НБУ, зокрема постанова №351, яка визначає порядок розрахунку очікуваних втрат за активними операціями банків [4].

Аналіз сучасних досліджень показує, що банківський сектор України поступово адаптується до нестабільних умов функціонування. У період 2018–2021 років спостерігалось покращення якості кредитного портфеля, однак у 2022–2024 роках відбулося погіршення показників покриття проблемної заборгованості [2]. Це пояснюється: зниженням платоспроможності населення; скороченням діяльності підприємств; загальним падінням економічної активності. Водночас банківська система продемонструвала певну стійкість, що свідчить про ефективність антикризових заходів.

Воєнний стан суттєво змінює структуру банківських ризиків. Окрім традиційних фінансових ризиків, з'являються нові: політичний ризик; ризик довіри; операційний і кіберризик; ризик втрати активів; системний ризик. У 2022 році найбільше зросли саме макроекономічний і кредитний ризики, що підтверджує високий рівень залежності банківської системи від зовнішнього середовища [1]. Таким чином, кредитний ризик в умовах війни набуває комплексного характеру та потребує адаптивного управління.

Для зниження кредитного ризику банки застосовують як традиційні (диверсифікація кредитного портфеля; встановлення лімітів; резервування; страхування; забезпечення кредитів); так і сучасні (цифрові аналітичні системи; автоматизовані скорингові моделі; використання великих даних (Big Data); стрес-тестування сценаріїв війни) інструменти: Важливим напрямом є також співпраця з кредитними бюро та використання зовнішніх джерел інформації для оцінювання ризику [2].

У сучасних умовах доцільно виділити такі напрями вдосконалення системи управління кредитним ризиком: впровадження цифрових технологій; автоматизація процесів оцінювання; розвиток систем раннього виявлення

проблемних кредитів; удосконалення інформаційного забезпечення; проведення регулярного стрес-тестування; підвищення якості кредитної політики банків. Особливу увагу слід приділяти створенню гнучких систем управління, здатних швидко реагувати на зміни зовнішнього середовища.

Отже, кредитний ризик є ключовим чинником, що визначає рівень фінансової безпеки банку. У сучасних умовах його значення суттєво зростає через вплив воєнних та макроекономічних факторів. Проведений аналіз показав, що: кредитний ризик має комплексний і динамічний характер; його рівень значно зріс у період повномасштабної війни; ефективне управління ризиком є критично важливим для стабільності банківської системи.

Список використаних джерел:

1. Петик Л. О., Міщенко К. С. Оцінка банківських ризиків в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-98>
2. Гриценко Л., Павленко Л., Кожушко І., Ерісен О. Комплексна оцінка кредитного ризику українських банків. *Socio-Economic Relations in the Digital Society*. 2025. № 2 (56). С. 20–33. DOI: <https://doi.org/10.55643/ser.2.56.2025.605>
3. Ясіновська І. Ф., Шеремета Л. М. Управління банківськими ризиками в умовах війни. *Бізнес Інформ*. 2024. № 11. С. 237–246. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-11_0-pages-237_246.pdf (дата звернення: 29.03.2026).
4. Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями : постанова Правління Національного банку України від 30.06.2016 № 351. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_30062016_351 (дата звернення: 29.03.2026).